

**RESTORATION OF SCHOOLING IN VOLYN
IN THE FIRST POSTWAR YEARS: PERSONNEL ASPECT**

**ВІДНОВЛЕННЯ ШКІЛЬНИЦТВА ВОЛИНИ
В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ: КАДРОВИЙ АСПЕКТ**

Sosnytska L. S.

*Postgraduate student of study Department of World History
Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine*

Сосницька Л. С.

*аспірантка кафедри всесвітньої історії
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Процес повоєнного відновлення шкільної освіти на Волині за радянським зразком став одним з найскладніших періодів в системі відбудови народної освіти. Труднощі які доводилося долати були спричинені в першу чергу повоєнною розрухою в господарській та економічній сферах, протистоянням на національному ґрунті, чисельними людськими втратами а також ідеологічним тиском радянської репресивної і тоталітарної держави [3, с. 54].

Одним з найскладніших питань повоєнної відбудови шкільництва Волині поруч з відновленням роботи шкіл було подолання кадрового «голоду» та формування нових вчительських кадрів. Відсутність педагогів у Волинській області в перші повоєнні роки мала об'єктивні причини. По-перше реальні людські втрати вході Другої світової війни. По-друге переважання на Волині до війни утравістичних (двомовних) шкіл де вчителями переважно були поляки. По-третє частина вчителів після війни емігрувала до Польщі, інші ж загинули під час кривавих протистоянь чи були депортовані як «ворожі елементи» за співпрацю з націоналістичним підпіллям.

Саме через відсутність достатньої кількості вчителів в 1944–1945 н. р. 192 школи області не відкрили, інші ж змушені були працювати в дві-три зміни. Для вирішення цієї проблеми додатково потрібно було залучити 1088 освітян [2, с. 16]. Особливо не вистачало вчителів початкових класів. З необхідних в 1945–1946 н. р. 1536 вчителів, в початкові 1-4 класи не вистачало 1225. Щодо вчителів-предметників, то найбільш гостро проблема стояла з вчителями

української та російської мови і літератури, історії, математики та фізкультури [4, с. 282].

Проблема була не лише в недостатній кількості вчителів, а й в їх кваліфікації. На кінець 1944–1945 н. р. в школах області працювало 2145 вчителів. З них з вищою освітою 163 особи, з незакінченою вищою – 158, з середньою педагогічною – 1160, з незакінченою середньою – 664 [5, с. 174]. Для вирішення цієї проблеми в області була розгорнута програма з підвищення фахового рівня вчителів. Підготовку вчителів здійснювали університети, учительські та педагогічні інститути, педагогічні училища. Для залучення якомога більшої кількості вчителів до здобуття освіти були організовані заочні курси без відриву від роботи. Вже в 1944 році заочним навчанням було охоплено 670 учителів, з них 526 педагогів навчалися на заочних відділах Луцького та Володимир-Волинського педучилищ.

З 1945 року при педагогічних училищах області почали працювати місячні курси перепідготовки вчителів. Згодом було відкрито курси для директорів семирічних шкіл та вчителів 5–7 класів. А для вчителів 1–4 класів в обласному центрі відкрили річні курси. Про «кадровий голод» щодо вчительських кадрів свідчить і той факт, що одразу після визволення Волині, уже навесні 1944 року Луцький учительський інститут відновлює свою роботу, але дефіцит вчительських кадрів у повоєнні роки на Волині залишається досить гострим [4, с. 282–283].

Також переважна кількість вчителів області були молоді педагоги, які мають невеликий досвід педагогічної роботи. Так, у 1946–1947 н. р. з 4070 вчителів Волині 1957 мали педагогічний стаж 1–3 роки, 1331 педагог – 3–5 років, 477 – 6–10 років і 305 працювали вчителями понад 20 років [1, арк. 33].

Розбудова мережі загальноосвітніх навчальних закладів в перші повоєнні роки вимагала від влади додаткової кількості педагогів. Вирішити це питання намагалися за рахунок направлених на Волинь вчителів зі східних областей Української РСР. В цьому контексті спрацювала також недовіра сталінського керівництва до місцевих педагогів. Міністерство освіти УРСР за вказівкою ЦК КП(б)У і Ради Міністрів УРСР у 1946–1950 роках направило на роботу в західні області 29909 вчителів. На Волинь, зокрема, у 1946 році – 725, 1947 році – 575, 1948 році – 867 [5, с. 175].

Отже, в процесі відновлення радянської системи шкільної освіти в перші повоєнні роки влада зіткнулася з гострим дефіцитом педагогічних кадрів який в перші повоєнні роки вирішений не був. Розуміючи особливу місію вчителів у навчанні, вихованні та формуванні світогляду підростаючого покоління радянської держави керівництво намагалося вирішити цю проблему шляхом навчання

педагогів в педучилищах, учительських інститутах, на заочних курсах та за рахунок направлення педагогів зі східних областей УРСР. Проте, в перш повоєнні роки цю проблему вирішено не було.

Література:

1. Державний архів Волинської області. ф. Р-59, оп. 4, спр. 2.
2. Сосницька Л. С. Жодного учня – поза школою (виконання закону про загальнообов’язкове навчання у Волинській області в перше повоєнне десятиліття). *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Число 27. Луцьк, 2022. С. 15–21.
3. Стрільчук Л. Сосницька Л. Відновлення та розвиток радянської системи шкільної освіти на Волині в перше повоєнне десятиліття. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Число 26. Луцьк, 2022. С. 54–59.
4. Стрільчук Л. Сосницька Л. Окремі аспекти повсякденного життя волинських учителів у повоєнні роки (1944–1953). *Західні землі України у перші післявоєнні роки (1944–1953): повсякденне життя : колективна монографія / відп. ред. В. Ільницький*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 370 с. С. 276–294
5. Сушик І. В. Формування вчительських кадрів загальноосвітніх шкіл Волині у 40–50-х рр. ХХ ст. *Інтелігенція і влада. Серія : Історія*. 2009. Вип. 15. С. 171–180.